

11a.

Dr. V. Vávra, Praha:

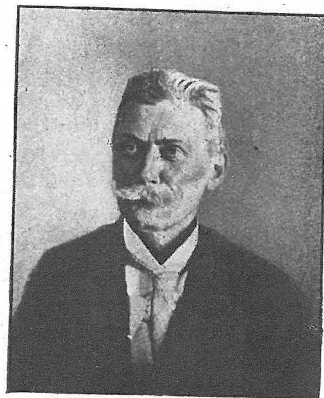
NAPOLEON MANUEL KHEIL.

Odkazem veškerých svých entomologických sbírek a odborné knihovny Národnímú Museu v Praze překvapil nás ředitel Napoleon Manuel Kheil, který zemřel dne 1. listopadu 1923.

Do posledního okamžiku při svých návštěvách v Museu udržoval nás i na přímé dotazy v nejistotě o osudu svých sbírek, naopak naznačoval, že sbírky své odkáže Londýnskému museu neb svému oblíbenému Španělsku.

Po odkazu sbírek Nickerlových našemu Museu sledoval se zvýšeným zájmem, jak sbírkami těmi bude naloženo a v té době uzrálo jeho rozhodnutí připojití se k obětavým dárcům našeho Musea, shledav, jak podivuhodné se jeho sbírka s Nickerlovou doplňuje.

Kheilova sbírka lepidopter vyniká nad jiné lahodnou úpravou, bezvadnou preparací exemplářů, jichž zařazeny zpravidla celé variační serie. Sbírkami svými pochlubil se jen zvláště vyvoleným, které vítalo na skříních heslo Horácovo »Odi profanum vulgus et arceo«. Jeho britké a odlišné názory vedly však bohužel k jeho úplnému osamocení.

Napoleon Manuel Kheil.

Sbírka lepidopter uložena jest v 18 skříních se 400 zásuvek a obsahuje 12880 exemplářů.

Sbírka orthopter a jiného hmyzu obsahuje 5500 exemplářů. Preparace jeho orthopter jest bezvadná.

Dosud nezařazený materiál a zásoby obsahují asi 8800 exemplářů, takže Kheilova sbírka vykazuje celkem 27.230 exemplářů.

N. M. Kheil narodil se 19. října 1849 v Praze, v domě rodiny Nickerlů, kde jeho otec měl obchodní školu. Kmotrem při křtu byl mu MUDr. František Nickerl, otec mecenáše našeho Musea MUDra. Otakara Nickerla. V tomto entomologickém ovzduší vyrůstal Kheil a první náklonnost k entomologii vzbudil v něm jeho kmotr darováním první skřínky se sbírkou motýlů. Po gymnasijských a částečně i právnických studiích složil r. 1876 zkoušky pro úřad učitelský na vyšších obchodních školách.

Zprvu byl řídícím učitelem na obchodní škole svého otce a r. 1881 otevřel v Praze vlastní školu obchodní, která v krátkce byla jednou z nejvyhledávanějších. Pro potřebu svého žactva vydal r. 1881 »Kupeckou aritmetiku«, r. 1884 »Obchodní terminologii« a r. 1889 »Českoněmeckou obchodní korespondenci, které pro svou rychlou oblibu dočkaly se záhy druhých vydání.

N. M. Kheil zůstal svoboděn a čas zbylý mu po povinnostech učitelských věnoval dlouho do noci studiím pojišťovací aritmetiky a moderní filologie, které sám též na svém učilišti vyučoval. Ovládal dokonale písmem i slovem němčinu, frančtinu a se zvláštní oblibou španělštinu. Studoval hlavně španělskou literaturu dramatickou a vydal též překlady a kritické rozborů tohoto oboru. Byl též soudní »translator in hispanicis«.

Při vsčkerém tomto zaměstnání byla lepidopterologie jeho vášní. S podivem stojíme před jeho sbírkou, jejíž rozsah již shora uveden. Zprvu to byly sběry domácí, pak v Alpách a Itálii, kterými sbírku založil. Po té čtrnáctkrátě dle každoročně vždy několik neděl v jižní Francii, ve Španělsku, přinášeje hojnou kořist z neschůdných Sierr a v sev. Africe. Spojením s předními entomology a znalostí literatury snažil se, by vědecké zpracování sbírky bylo bezvadné. Při svých cestách v jižní Francii seznámil se se znamenitým orthopterologem J. Azamem v Draguignanu, u něhož po několik let byl v prázdninách hostem, což vedlo k založení Kheilovy sbírky orthopter, rovněž tak skvostně preparovaných jako lepidopter.

Z jeho prací entomologických uvádím:

Die Rhopalocera der Insel Nias. Berlin, 1884. — Zpracování sběru MUDra J. Durdřka.

Ein neuer Danaid *Amauris Steckeri* n. sp. 1889. — Z cesty Dra A. Steckra v Habeši.

Versuch einer ab-ovo Zucht des südfranzösischen *Parnassius apollo*. 1905. (var n. provincialis).

Entomologische Exkursion in Südfrankreich 1898. (Ent. Zeit. 1899).

Los lepidópteros de la Sierra de España 1909. (Boll. de la Soc. Arragon, 1910).

O hmyzu z oblasti Atabapa. (Vesmír, 1896. Sběr. E. St. Vráze).

Biologisches über *Bacillus Rossii*. 1900 a 1910.

Joža Šrogl, virtuos na housle a dirigent hudebního spolku »Toonkunst-Aurora« v Batavii na Jávě, zemřel tamtéž 18 ledna 1924. Narodil se v Hořovicích r. 1862, absolvoval konservatoř, vyučoval hudbě po několik let v Rusku, pak ocitl se za oceánem v Antillách, na Kubě, odkud ho osud zavál do Číny a Sibíře, až konečně zakotvil na Jávě, kde dobu oddechu věnoval založení sbírky lepidopter. Podnikl několik sběrných výprav po Jávě a výměnou získal material malayský, indický a jihoamerický. Když veškeré pokusy udržeti sbírku v tropech neporušenou ukázaly se marnými, daroval celou sbírku r. 1899 našemu Museu. Znamenitá jest jeho sbírka Ornithopter a *Charaxes* s velmi úplnými variačními seriami.

Antonín F. Nonfried, známý koleopterolog zemřel v lednu 1924 v Rakovníku. Svého času měl rozsáhlou sbírku exotů, hlavně pomocí missionářů ze všech koutů světa získanou a výměnou dublet doplněnou. Jeho sbírka Cerambycidů, Cetonií a Buprestidů byla obdivuhodná a cizími specialisty často navštěvována. Bohužel tyto sbírky i s odbornou knihovnou byl poměry donucen prodati do ciziny. Značná řada jest jeho publikací s popisy nových druhů.

Zvláště vytknouti dlužno, že v době pořádání výstavní sbírky hmyzu, obsahující 64 skříněk, kdy v Museu nebylo žádného materiálu výstavního a dotace pranepatrná, byl to Nonfried, který se spojil s Kheilem a Srnkou, aby dodali první material k výstavní sbírce začež jmenování byli činnými členy Musea.

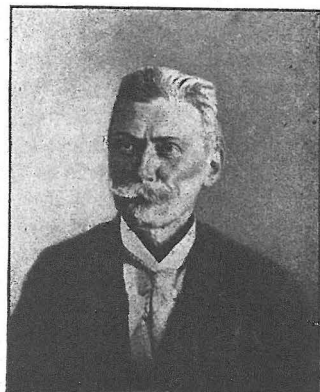
11b.

Dr. V. Vávra-Prag.

NAPOLEON MANUEL KHEIL.

Der am 1. November 1923 verstorbene Direktor Napoleon Manuel Kheil bereitete uns durch das Vermächtnis seiner entomologischen Sammlungen und seiner Fachbibliothek eine freudige Überraschung.

Bis zu seinem letzten Besuche im Museum und auf direkte Anfragen liess er uns in Ungewissheit über das Schicksal seiner Sammlungen ja mitunter deutete er an, dass er sie entweder dem Londoner Museum oder seinem geliebten Spanien hinterlassen werde. Er folgte aber mit hohem Interesse der Verwaltung der unserem Institute letztwillig gewidmeten Sammlungen des Prof. Dr. O. Nickerl und die dabei gewonnenen Erfahrungen und insbesondere die Wahrnehmung, wie wunderbar das schon Vorhandene und insbesondere das Vermächtniss Nickerl's durch seine Sammlungen ergänzt werden, liessen in ihm wohl den Entschluss reifen, sich den opferwilligen Schenkern unseres Museums anzuschliessen.

Napoleon Manuel Kheil.

Die Sammlung Kheil's zeichnet sich durch prachtvolle Ausstattung, tadellose Praeparation und Sauberkeit der Exemplare aus, die in der Regel in ganzen Variations-Serien eingereiht sind.

Nur besonders Bevorzugten gegenüber rühmte sich Kheil mit seinen Schätzen und die Besucher wurden mit dem Ausspruche Horaz's »Odi profanum vulgus et arceo« an den Schränken bewillkommt. Seine oft wunderlichen Ansichten führten in der letzten Zeit vor seinem Tode zur gänzlichen Vereinsamung des bedeutenden Sammlers.

Seine Lepidopteren-Sammlung füllt 18 Schränke mit 400 Schubladen und enthält 12880 Exemplare. Die Sammlung der tadellos praeparierten Orthopteren und der übrigen Insekten umfasst 5500 Exemplare. Mit dem noch nicht eingereihten Material und den Vorräten von zusammen etwa 8800 Stück zählt die unserem Institute zugekommene Sammlung N. M. Kheil's etwa 27230 Exemplare.

Napoleon Manuel Kheil wurde am 19. Oktober 1849 in Prag im Nickerl'schen Hause, wo sein Vater eine Handelsschule unterhielt, geboren. Aus der Taufe hob ihn MUDr. Franz Nickerl, der Vater des Mäcenat unseres Museums MUDr. Otakar Nickerl. In dieser entomologischen Umgebung wuchs Kheil heran und ein von seinem Paten geschenkter Smetterlingskasten gab den ersten Anstoss zum Erwachen seines Hanges zur Entomologie. Nach den Gymnasial- und juristischen Studien erwarb er in 1876 die Lehramtsbefähigung für höhere Handelsschulen, worauf er Schulleiter an der Anstalt seines Vaters wurde. In 1881 eröffnete er seine eigene Handelsschule, die sich in kurzer Zeit zu einer der beschtesten entwickelte.

Für seine Schüler gab er im 1881 »Die kaufmännische Arithmetik«, im 1884 »Die kaufmännische Terminologie« und im 1889 »Die böhmisch-deutsche

Handelskorrespondenz« heraus, deren Auflage seitdem eine Wiederholung erfuhr.

N. M. Kheil blieb ledig und widmete seine ihm nach Erfüllung seiner Lehramtspflichten verbliebene Zeit dem Studium der Versicherungs-Arithmetik und der modernen Filologie, die er selbst an seiner Anstalt lehrte. Er beherrschte ausser seiner Muttersprache vollkommen in Wort und Schrift die deutsche, französische und mit besonderer Vorliebe die spanische Sprache. Er studierte die spanische dramatische Literatur und lieferte einige Übersetzungen und kritische Studien. Seine Kenntnisse veranlassten seine Ernennung zum »Translator in hispanicis«.

Neben aller dieser Beschäftigung blieb die Lepidopterologie seine Leidenschaft. Voll Bewunderung stehen wir vor seiner Sammlung, deren Umfang die vorerwähnten Zahlen andeuten. Zuerst war es die Heimat, in der er seinen Sammeleifer betätigte, dann sammelte er in den Alpen und in Italien, und vierzehnmahl verwendete er seine Ferienzeit zu Reisen nach Südfrankreich, Spanien und Nordafrika. Der Verkehr mit hervorragenden Spezialisten und seine umfangreichen Literaturkenntnisse führten zur wissenschaftlichen Zusammenstellung seiner Sammlung.

Während seiner Reisen nach Südfrankreich machte er die Bekanntschaft des berühmten Orthopterologen J. Azam in Dragnignan, bei dem er durch viele Jahre hindurch in der Ferienzeit zu Gaste war und mit dem er Orthopteren sammelte. Dies führte zur Anlage seiner Orthopterenammlung, die ebenfalls prächtig praepariert ist.

Von seinen entomologischen Schriften seien erwähnt:

Die Rhopalocera der Insel Nias. Berlin, 1884. — Bearbeitung der Ausbeute des MUDr. J. Durdík.

Ein neuer Danaid *Amauris Steckeri* n. sp. 1889. — Aus dem Sammelergebniss des Dr. A. Stecker in Abessynien.

Versuch einer ab-ovo-Zucht des südfranzösischen *Parnassius apollo*. 1905. (var. n. provincialis).

Entomologische Exkursion in Südfrankreich 1898. (Ent. Zeit. 1899).

Los lepidópteros de la Sierra de España 1909. (Boll. de la Soc. Arragon, 1910).

O hmyzu z oblasti Atabapa. Vesmír. 1896. (Coll. von E. St. Vráz.)

Biologisches über *Bacillus Rossii*. 1900 u. 1910.

J ó ž a Š r o g l, Violinvirtuos und Dirigent des Musikvereins »Toonkunst-Aurora« in Batavia auf Java, starb dort am 18. Jänner 1924. Er wurde in Hořovic in Böhmen 1862 geboren, absolvierte das Konservatorium in Prag, wirkte dann einige Jahre als Musiklehrer in Russland, kam später nach Havana auf Cuba, woher ihn das Schicksal nach China und Sibirien trieb um ihn endlich in Batavia, eine in der javanischen Musikwelt geachtete Stellung finden zu lassen. Hier widmete er seine Müssstunden dem Sammeln von Lepidopteren, wobei er einige Expeditionen in entlegene Gegenden Javas unternahm. Im Tauschwege hat er malaysches, indisches und südamerikanisches Material erworben. Nach dem alle seine Bemühungen eine Lepidopteren-Sammlung in den Tropen vor Zerstörung zu bewahren erfolglos geblieben sind, machte er 1899 seine ganze Lepidopteren Ausbeute unserem Museum zum Geschenk. Bemerkungswert ist seine Sammlung von Ornithopteren und *Charaxes* mit vollständigen Variations-Serien.

A. F. Nonfried, der bekannte Koleopterologe ist in Rakonitz im Jänner 1924 gestorben. Er hatte eine bedeutende, vorwiegend von Missionären aufgebrauchte Exoten-Sammlung gehabt, die wegen der in ihr reichlich vertretenen Longicornien, Cetonien und Buprestiden auch von ausländischen Spezialisten Interesse entgegengebracht wurde. Leider zwangen die Verhältnisse Nonfried die Sammlung mit seiner Fachliteratur ins Ausland zu verkaufen.

Als sein besonderes Verdienst möge hervorgehoben werden, dass in jener Zeit als die entomologische Schausammlung im neuen Museum aufgestellt wurde, die jetzt 64 Kasten ausfüllt, damals wo von exotischem Materiale fast nichts vorhanden und die Dotation für die Erwerbung gänzlich unzureichend war, Nonfried im Verein mit Kheil und Srnka das anfängliche Material für diesen Zweck geschenkt hat. Das Museum lohnte diese gute Tat durch Ernennung der Genannten zu wirkenden Mitgliedern.